

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU
WYDZIAŁ PRAWA

Marek Hermanowicz

PRZEDAWNIE W POLSKIM PRAWIE KARNYM

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Rozprawa doktorska napisana w Katedrze Prawa Karnego
pod kierunkiem naukowym
dr hab. Mirosławy Melezini, prof. UwB.

Białystok 2014 r.

Rozprawa doktorska zatytułowana „Przedawnienie w polskim prawie karnym” podejmuje problematykę funkcjonowania instytucji przedawnienia karalności i przedawnienia wykonania kary w obowiązującym kodeksie karnym. Zasadniczy cel rozważań stanowi analiza i ocena kształtu prawnego instytucji przedawnienia w polskim prawie karnym, w ujęciu materialnoprawnym. Potrzeba pogłębionej analizy instytucji przedawnienia i precyzyjnego określania ram jej obowiązywania wynika także z faktu, że stanowi ona wyjątek od zasady odpowiedzialności karnej.

Praca ma charakter dogmatyczny i składa się ze wstępu, 7 rozdziałów i zakończenia. W rozważaniach uwzględniono propozycje zmian przepisów dotyczących przedawnienia, przedstawione przez projekt Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego oraz projekt rządowy.

Rozdział I ma charakter wprowadzający, toteż zaprezentowano w nim istotę przedawnienia, a także zdefiniowano pojęcie przedawnienia, zarówno w znaczeniu językowym, jak i prawnym. Podjęto również analizę *ratio legis* instytucji, omawiając szczegółowo koncepcje uzasadniające przedawnienie w teorii prawa karnego. Na tej podstawie sformułowano wnioski, że przedawnienie jest instytucją prawa karnego materialnego.

W rozdziale II prześledzono ewolucję instytucji przedawnienia w polskim prawie karnym. Punktem wyjścia uwag natury historycznej były unormowania przyjęte w ustawodawstwach państw zaborczych, obowiązujących na ziemiach polskich. Znaczącą część tego rozdziału poświęcono analizie przepisów o przedawnieniu w ujęciu kodeksu karnego z 1932 r. oraz kodeksu karnego z 1969 r., a także charakterystyce rozwiązań przyjętych w aktach prawnych okresu powojennego.

Najbardziej obszerną część rozprawy doktorskiej stanowi rozdział III, odnoszący się do przedawnienia karalności przestępstw. Dokonano tu klasyfikacji terminów przedawnienia oraz przeglądu ich rozpiętości, zarówno w stosunku do przestępstw publicznoskargowych, jak również tych ściganych z oskarżenia prywatnego. Scharakteryzowano unormowanie przedawnienia karalności przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, wymienionych w art. 101 § 4 k.k., a popełnionych na szkodę małoletniego. Wnikliwej analizie poddano także sposób określenia początku biegu terminu przedawnienia oraz sposób jego obliczania, w stosunku do wszystkich kategorii przestępstw i form czynu. Wiele uwagi poświęcono także zagadnieniom dotyczącym przedłużenia terminu przedawnienia karalności w wyniku wszczęcia postępowania karnego, kładąc nacisk na używaną terminologię do określania tej instytucji oraz analizując decyzje procesowe, wywołujące przewidziany w art. 102 k.k. skutek. Nadto podjęto analizę spoczywania biegu terminu przedawnienia oraz

kwestii dotyczących tego, jakie zaszłości mogą wywoływać spoczywanie. W tym rozdziale wnikliwie omówiono problematykę wpływu zmiany normatywnej przepisów o przedawnieniu na rozpoczęty bieg terminu przedawnienia karalności oraz kontrowersyjny kształt obowiązujących w tym względzie przepisów intertemporalnych, dopuszczających wsteczne działanie ustawy mniej względnej dla sprawcy.

Rozdział IV poświęcono problematyce drugiego rodzaju tytułowej instytucji – przedawnieniu wykonania wszystkich rodzajów kar i środków karnych. Szczegółowej analizie poddano rozpiętość terminów przedawnienia oraz określono ich początek. Przeprowadzono również rozważania nad zagadnieniem dotyczącym biegu przedawnienia wykonania kary w trakcie jej wykonywania oraz spoczywania terminu przedawnienia. Ponadto przedmiotem uwagi uczyniono zasady przedawnienia kary łącznej oraz kilku różnych kar orzeczonych jednym wyrokiem w stosunku do tego samego skazanego.

O wyłączeniu przedawnienia w stosunku do niektórych przestępstw traktuje rozdział V. Omówiono w nim rozwój doktryny i norm prawnych o nieprzedawnieniu zarówno w prawie polskim jak i w prawie międzynarodowym. Bliżej określono czyny, co do których nie stosuje się instytucji przedawnienia, a także wnikliwie przeanalizowano uregulowania pozakodeksowe, dotyczące przedawnienia, ze szczególnym uwzględnieniem przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych.

W rozdziale VI podjęto problematykę skutków prawnych upływu okresu przedawnienia i ustania karalności przestępstwa, przyjmując podział na skutki wywołane w sferze prawa materialnego i procesowego. Szczegółowo opisano wpływ przedawnienia na możliwość orzekania i wykonywania środków zabezpieczających. Omówiono przedawnienie jako negatywną przesłankę procesową oraz wpływ wystąpienia tej przeszkody na poszczególne fazy procesu karnego.

Jako dopełnienie analizy dogmatycznej i historycznej w rozdziale VII, ostatnim, przedstawiono przedawnienie karalności w świetle danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości. Jako materiał badawczy przyjęto dane z lat 2000-2013, dotyczące liczby: osób osądzonych, bezwarunkowych umorzeń postępowań karnych oraz umorzeń postępowań karnych z uwagi na przedawnienie karalności czynu w sprawach o przestępstwa powszechne, toczące się przed sądami rejonowymi i okręgowymi w I instancji. Na ich podstawie przeanalizowano rozmiary oraz dynamikę umorzeń postępowań karnych ze względu na przedawnienie na tle liczby osądzeń ogółem oraz liczby umorzeń postępowań karnych ogółem. Przeprowadzona w tym rozdziale analiza danych statystycznych z lat 2000-2013 wykazała, że umorzenie postępowania ze względu na przedawnienie karalności stanowi

nieznaczny odsetek liczby wszystkich osadzonych, a wobec tego przedawnienie nie stanowi zagrożenia dla zasady odpowiedzialności karnej.

W zakończeniu przedstawiono wnioski uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*.

A handwritten signature in black ink, consisting of several vertical strokes followed by a horizontal line and a final flourish.